

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פֶּרֶשֶׁת בְּלָק

יב' תמוז תש"פ

הפטרה: והיה שארית ישראל

יציאת השבת ר"ת 21:18

סו"ז ברכת הלבנה במוצאי שבת כל הלילה
מכריזים על צום יז' בתמוז שיהיה יום חמישי
גיליון 579

יציאת השבת:

20:35

ירושלים: 20:31

כניסת השבת:

19:21

ירושלים: 19:13

בְּרֶכֶת מֹשֶׁה מוֹל בְּרֶכֶת בְּלָעַם הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

משה רבנו היה גדול נביאי ישראל שבכל הדורות. עם כל זה חז"ל משווים את כוחותיו לאלו של בלעם. לבלעם היו כוחות רוחניים אדירים. יתירה מכך אמרו חז"ל: "לא קם בישראל כמשה עוד". אך באמונת העולם קם, ומיהו? בלעם! מה היה ההבדל המהותי בין משה לבלעם? בלעם היה מקלל מקצועי, כזה שבאמירתו יכול לחסל כל מתנגד, "ויודע דעת עליון", שהיה יודע לכוון את הרגע שבו כועס הבורא. על מומחיותו זו הוא אף קיבל תמורה הולמת. אך לא רק נגד אנשים בודדים הוא פעל אלא גם כנגד עמים שלמים, למה נקרא בלעם? שרצה לבלוע עם!

אכן מה גדול הוא המרחק בין משה רבנו לבלעם. בעוד בלעם מנסה בכל כוח כוונתו לקלל את עם ישראל, למרות שהקב"ה אומר לו שלא לקלל את העם כי ברוך הוא. הרי שמשה רבנו מברך את ישראל. "ה' אלוקים יוסיף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם". וברש"י פירש את טעם הכפילות בברכה: "מהו שוב ויברך אתכם כאשר דבר לכם? אלא אמרו לו משה אתה נותן קצבה לברכתנו, כבר הבטיח הקדוש ברוך הוא את אברהם (בראשית יג, טז) "אשר אם יוכל איש למנות?" אמר להם זו משלי היא, אבל ה' יברך אתכם כאשר דבר לכם".

ברכתו של אדם היא ביטוי לחייו, לפיכך זכה משה רבנו לאורך חיים מופלא של מאה ועשרים שנה בדיוק. וכבר נאמר (בראשית ו, ג): "ויאמר ה' לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה". דורשי רשומות אמרו 'בשגם' בגימטריא 'משה', כי משה חי מאה ועשרים שנה. כאומרו (דברים לד, ז): "ומשה בן מאה ועשרים שנה במוותו, לא כהתה עינו ולא נס לחה".

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

י' בתמוז ובין המצרים

ביום חמישי יחול צום י' בתמוז. צום זה פותח את תקופת בין המצרים עד יום תשעה באב.

מה ארע ביום י' בתמוז וכיצד השפיע הדבר על הדורות הבאים?

חמשה דברים רעים אירעו בשבעה עשר בתמוז: נשתברו הלוחות הראשונות, ברדת משה מן ההר וראה את העגל והמחולות, כמפורש בתורה; וזה היה ב"ז בתמוז; בוטל התמיד מלהקריב בבית ראשון (שכבר לא מצאו הכהנים כבשים להקריב); הובקעה העיר, בחורבן בית שני; שרף אפוסטמוס הרשע את התורה; הועמד צלם בהיכל. גם בחורבן בית ראשון הובקעה העיר בתמוז, בתשיעי בו. אך מכיון שאין להטריח את הציבור יותר מדי, אין קובעין שני ימי צום סמוכים זה לזה, לכך קבעוהו ביום י"ז בתמוז - לפי שחורבן בית שני חמור לנו יותר.

י"ז בתמוז במדבר:

בשביעי בסיון לאחר מתן תורה, חזר משה ועלה להר סיני ללמוד מפי הגבורה כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה של תורה, ולקבל את לוחות העדות: כשעלה משה למרום אמר להם לישראל: לסוף ארבעים יום, בתחילת שש (שעות ביום) אני בא ומביא לכם את התורה. הם סבורים שאותו יום שעלה בו, מן המניין היה, והוא אמר להם ארבעים יום שלמים, יום - ולילה עמו. ויום עליתו - אין לילה עמו. שהרי בשביעי בסיון עלה, נמצא יום הארבעים, בשבעה עשר בתמוז היה:

בששה עשר בא שטן וערבב את העולם והראה דמות חושך ואפלה, דמות ענן וערפל וערבוביא - לומר, ודאי מת משה, שהרי באו כבר 'שש שעות' ולא בא. אמר להם השטן: משה רבכם, היכן הוא? אמרו לו: עלה למרום. אמר להם: באו שש! ולא השגיחו עליו. מת! ולא השגיחו עליו. הראה להם דמות מיטתו.

כיון שגדולה היתה האמונה שהאמינו במשה ובכל דבריו יותר ממה שהאדם רואה בעיניו ויודע בדעתו, לכך בשעה שדבר אחד ממה שאמר להם משה, לא נתקם - נעשו כאדם שרואה בהימוט שמים וארץ ודעתו מטרפת עליו, ומרוב שהיו אדוקים במשה איש האלקים, כבר לא יכלו להתקם בלעדיו אפילו שעה אחת - באו לאהרן בערבוביא במהומה ובטרופ הדעת, ואמרו לו: עשה לנו אלהים!

כיצד אפשר שעם שראה מחזה אלקים ושמע קול דברו, יתפס לעבודה זרה בפעם אחת? איך יתכן שכל העם כולו יתפס בעוון אחד ולא נתחלקו לכיתות בדעות מחולקות? ואיך קרה ששבט לוי כולו, לא נכשל מהם אפילו אחד, באותו עוון שהכל נכשלו בו?

והיכן היו נחשון בן עמינדב וסיעתו, שבעים הזקנים שאחר כך נחה עליהם רוח ה', כלב, אורי, בצלאל, וכל כיוצא בהם, צדיקים מתחילה ועד סוף, הגם הם נכשלו בחטא? אלא, שלקבלת התורה הקדוש ברוך הוא טהר את לב כולם וקבלו עליהם עול תורה 'כאיש אחד ובלב אחד'. אבל במעשה העגל ח"ו לא היו כולם כאיש אחד ובלב אחד, אלא חלוקים היו אלה מאלה, להרבה כיתות.

כשבאו לאהרן ואמרו לו עשה לנו אלהים - כמעט כולם לשם שמים התכוננו; ואף על פי שלא ידעו מה המעשה שיעשהו אהרן, כולם היו רוצים להתגדב בכל יכלתם כדי שממעשיהם יצא כח אדיר כשל משה, אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם.

לאחר שיצא העגל הזה על ידי מעשה הלהטים של האדוקים בעבודה זרה מאתמול שנמצאו בהם, אז נעשו הדעות מחולקות. הללו, והם מעטים, שכיון שראו עבודה זרה, מיד חזר ונעור אצלם הרגלם הקודם והשתחו לו בזדון. התרו בהם ולא נרתעו.

אחרים, ומרובים היו מן הראשונים, שנעור בהם זיק ורצון לעבוד עבודה זרה, כי לא נעקרו מן האליליות שהיו שקועים בה קודם, אלא שהמעמד הנורא של הר סיני והמופתים שמקודם לכן, הכניעו את זיקתם לע"ז הכנעה לשעה, עכשו חזרה ונעורה, והיו רואים אחרים עובדים לע"ז ועמדו מן הצד ושמוחו.

ושוב אחרים שהוכו בתדהמה למחזה איום זה והיו מטיחים דברים כלפי העובדים לעגל וכלפי שומרי האמונים כאחד, כי ראו שהללו מחרפים את הללו, אז אמרו: 'כל אנפין שוין' ויבזו לאלה כמו לאלה. ועדת הצדיקים השלמים שהיתה במחנה ישראל, מאחר שראו את אחיהם כי ברע הם, ויאמרו נואש בלבם כי לא האמינו שעתידיים אלה לחזור בתשובה, ואפילו ישובו - שתשובתם תתקבל ומהם תבנה ותכונן ממלכת כהנים וגוי קדוש, ויאמרו על אחיהם, לא אחינו אתם - לא תבואו עוד בקהל ה'!

אף על פי שחלוקים היו בדעותיהם על העגל חילוק גדול, ורחוקים היו אלה מאלה כרחוק מזרח ממערב, היה הקדוש ברוך הוא מפרש למשה את מעשה כולם, כאילו הכל נתפסו לעבודה זרה. אפילו הללו שהיו מקנאים לה' נגד מכעיסו - אלמלא שנתנו איזה שהוא ממש לע"ז, לא היו באים לכלל יאוש מאחיהם והיו רואים את השתוללותם כנערים המשתוללים בשעה שאין רבם עמם. כלום ממש יש בע"ז שיכולה לעקור עם קדוש מקדושתו, עקירת עולם?

מחר יבוא משה, החוטאים בנפשותם יענשו ושאר כל העם ישוב אל תיקונו בכתחילה. ולא עוד, אלא שבושת חטאם תחזק את דבקותם באלקיהם יותר מלפני החטא - למה רגשו כל כך, ולמה אמרו אין תקוה עוד מעובדי ע"ז אלה? אלא שגם הם נתנו ממש לעבודה זרה - ב' שחת עמך!

מה עשה משה? לקח את בני שבטו ושפט את כל עובדי עבודה זרה במזיד, והם באו על ענשם. ושלש מיתות היו שם: אלה שעבדו במזיד ועדים העידו עליהם שהתרו אותם למיתתה - נידונו בחרב, כדין עיר הנדחת שמיתתם בחרב; הללו שבעדים ובלי התראה - מתו במגפה לפני ה'; בלא עדים והתראה - נבדקו במים כסוטה וצבתה בטנם; ואילו כל מרבית העם נשארו שלמים חיים ודבקים בה' דבק אמת. שכן, אחר המעמד הנורא של הר סיני שוב אין כח בעולם לעקור מישאל את קדושתו:

תדע שכל החוטאים בנפשותם בחטא העגל, מעטים היו בעם, שהרי בצאתם ממצרים נאמר בהם (שמות יב): 'בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רִגְלִי, וְכַשְּׁנֻמֵּנו שְׁקִלֵיהֶם שָׁנְדְּבוּ לְמִלְאכַת הַמִּשְׁכָּן בַּחֹדֶשׁ תְּשָׂרִי כְּשִׁלְשָׁה חֳדָשִׁים אַחֲרָי אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, שׁוֹב עֵלָה מִנִּינִם לִשְׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְשִׁלְשַׁת אֲלָפִים וְחֲמִשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים. לֹא חִסְרוּ מֵהֶם אֶלָּא כַּמִּנִּין שְׁנוּסָפוּ בָהֶם אוֹתָם שְׁמֵלָאוּ לָהֶם עֲשָׂרִים בַּמִּשְׁךְ הַשָּׁנָה שְׁעַד תְּשָׂרִי. וְכֵן יֵשׁ לָךְ לְנִכּוֹת מִמִּנִּין זֶה שֶׁל הַנוֹסָפִים, כְּשִׁלְשַׁת אֲלָפִים שֶׁהָיוּ עוֹדִפִּים עֵתָּה עַל מִנִּין הַיוֹצֵאִים מִמִּצְרַיִם:

נשתברו הלוחות:

בשעה שנתן לו הקדוש ברוך הוא למשה את הלוחות, היו סובלין את עצמם; כיון שירד וקרבו אל המחנה וראה את העגל, פרץ אותו וכתב מעליהם ונמצאו כבדים על ידי של משה. מיד - וַיַּחַר אֵף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַךְ מִנֶּדְוֹ: שֶׁבַר הַלּוּחוֹת, כיצד? בזמן שעלה ונטלן וירד, שמח שמחה גדולה. כיון שסרחו ישראל, אמר, אם אני נוטל להן - מזיק אני אותן למצוות חמורות ומחייב אני אותם מיתה לשמים, שכן כתוב (שמות כ): לֹא יִהְיֶה לָךְ - חֹזֶר לְאַחֲרֵיוֹ: וְרֹאוּהוּ הַזִּקְנִים וְרָצוּ אַחֲרָיו, אַחַז מֹשֶׁה בְּרֹאשׁ הַלּוּחוֹת וְהָן אַחֲזוּ בְּרָאשָׁן, וְחֹזֶק כַּחוֹ שֶׁל מֹשֶׁה יוֹתֵר מִכַּחַן שֶׁל שִׁבְעִים זִקְנִים, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לד): וְלָקַח ה' הַיּוֹם הַזֶּה הַחֶזֶק. נסתכל משה בלוחות וראה הכתב שבהן שפורח, וכבדו על ידי משה ונפלו מידיו ונשתברו. אחרים אמרו: לא שבר, עד שנאמר לו מפי הגבורה אֲשֶׁר שִׁבְרָתָ (שמות לד) - אמר לו יישר כחך ששברת:

פתחון פה לבעלי תשובה:

לא היה אותו הדור ראוי לאותו מעשה, שכולו דור דעה היה יותר מכל הדורות; וכן אתה אומר בשאר כל חטאיו הגדולים של אותו הדור, כגון חטא המרגלים, המתאוננים, והמחלוקת של קרח ועדתו, שכמעט כל הדור נתפסו בה, ולמה סבבם קורא הדורות לחטאים גדולים אלה לדור דעה זה? כדי להורות דרך תשובה לרבים: 'גיבורים ושלטים ביצרם היו, ולא היה ראוי להתגבר יצרם עליהם, אלא גזרת מלך היתה - לשלוט בהם, כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שאם יאמר החוטא: 'לא אשוב - שלא יקבלני', אומרים לו: "צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ישראל בהקב"ה ונתקבלו בתשובה".

(ע"פ ספר התודעה)

הלכות יז' בתמוז

תחילת הצום 3:50 לפנות בוקר סיום הצום: 20:11

א. מצות עשה מדברי הנביאים להתענות בימים שאירעו צרות לאבותינו. ותכלית התענית היא כדי לעורר את הלבבות ולפתוח דרכי התשובה, ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים, ומעשי אבותינו שהיו כמעשינו עתה, עד שגרים להם ולנו אותם הצרות, ובזכרון הדברים האלה נשוב להיטיב, כמו שנאמר 'והתוודו את עוונם ואת עוון אבותם'.

ב. חייב כל איש לשום אל ליבו באותם הימים לפשפש במעשיו. כי אין העיקר התענית, כמו שנאמר באנשי נינוה 'וירא הא-להים את מעשיהם', ואמרו רבותינו ז"ל 'וירא את שקם ואת תעניתם' לא נאמר, אלא 'וירא הא-להים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה'. ואין התענית אלא הכנה לתשובה. לכן אותם אנשים שכשמתענים הולכים לטייל, ומבלים את היום בדברים בטלים, תפסו את הטפל והניחו את העיקר.

ג. שבעה עשר בתמוז, אירעו בו חמש צרות: נשתברו הלוחות כשירד משה מן ההר, כמו שנאמר בתורה, וזה היה בשבעה עשר בתמוז, ונתבטל קרבן התמיד, והקבקה העיר בחרבן בית שני. אף-על-גב דבחרבן ראשון הבקעה בתשעה לחדש, דכתיב 'בחדש הרביעי בתשעה לחדש ויחוק הרעב בעיר וגו' ותבקע העיר וגו', אבל בחרבן השני בשבעה עשר בו הבקעה העיר, וחרבן בית שני חמור לנו, שהוא סיבת היותנו בגלות הזה (ועוד איתא בירושלמי, שגם בבית ראשון היה בשבעה עשר, אלא שמפני הצרות טעו בחשבון). וישרף אפוסקטמוס הרשע ספר התורה, והעמיד צלם בהיכל.

ד. כיון שבשבעה עשר בתמוז התחילו צרות החורבן, לכן נוהגין קצת אבלות מיום זה עד אחר תשעה באב. ובימים אלו במיוחד ראוי לכל ירא שמים לעשות "תיקון חצות" לאחר חצות היום (עד השקיעה). ואומרים "תיקון רחל" בלבד. (עין כה"ח תקנא ס"ק רכא, רכב). ואין צריך לומר שטוב לעשות תיקון חצות (תיקון רחל ותיקון לאה), בחצות לילה.

ה. בימים אלו צריך להיזהר מכל מיני סכנות וספק סכנות כגון: זהירות בדרכים, שלא לילך יחידי משעה ד' עד שעה ט' וכן שלא לילך אז בין חמה לצל (דבר זה אפשרי רק להולכי רגל, אך הנוסע ברכב אי אפשר לו להבחין ואין לחוש) לא ישים כסף בפיו, ישטוף היטב את הפירות שאוכל, לא יאכל אוכל שהיה תחת המיטה. אדם שקם באמצע הלילה בחושך לא ישתה משקה מגולה שמא נכנס בו חרק וכד', יזהר במצות מעקה ותולדותיו, ובכל מיני דברים אחרים כגון רחיצה בחוף ללא מציל וכד', ובפרט יפקח עיניו על שלום הילדים הקטנים. וכן יזהר מסכנות ההדבקה מקורונה בשנה זו.

ו. טוב להימנע מללכת לבריכה בזמן זה מפני הסכנה, אומנם בקיטנה וכדו' שצריך להעסיק את הילדים שלא יסתובבו ברחובות, מותר ובתנאי שייגבירו את השמירה והזהירות.

[הגר"מ אליהו זצ"ל]

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לדפוס: אברהם ולאה ציטרון. שרה בת שמחה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עוזר בן עישה. תקוה בת עזיזה. אלגרה בת ג'אן. אסנת בת זבה. מול בת ענלה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולטנה. דניאל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זודרה. מיטל מוריה אדרי. יוסף בן מיכל. יצחק דרעי הי"ו. להחיות נעדרי צה"ל ושביוי ובהם: אורון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כין, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו.

לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף צוק"ל. הגר"מ אליהו צוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. יונה יונה. סופר מנחם. מקסים חיים דרעי. הרב אברהם עוקרמן. נדיר נחום. ישראל אברהם טון. שלמה בן מרים. יצחק ועמרם אטיאס. אורן מועלם. אליהו טויט. דוד גרוסברג. עמוס דמרי. רוי שלמה. סימנטוב משה יהודה. ישראל בן שושנה. נעים משה. אהרן מורדו. יצחק ושמחה אילוז. נסים וסולקה שושן. מדינה שמעון. מנחם לוי. לוי שבת. חנה יצחק. אסתר חוד. אסתר בת תורא. אליהו בת פריחה. תרצה וזקו. אסתר ועבר נחום. דניאל אלמליח. יצחק ולאה אסתר. אהוד אורי. עזיזה עמוס. חת יעקב. דוד הרדל לוי. יונה שרעם. מרים יהודה. נעמה בת מגדל. לואיזה מרד. זודרה בת חנה. עליזה סין. שרה אילאל. מיסאל ועקין. חסיה ששפושט. עישה דודן. בריסוסן. כמיסה רדי. כמיסה כח. אליס טוביל. אלה שחר ז"ל.

ולע"ז הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוז, רפאל פרייז, וציעיליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה